

Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР
за період з 01.11.2024 по 30.11.2024

Зміст

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України	4
1.1. Господарська юрисдикція	4
2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду	7
2.1. Адміністративна юрисдикція	7
2.2. Господарська юрисдикція.....	10
2.3. Цивільна юрисдикція	14
3. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду ...	17
4. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів	18

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВСУ	– Верховний Суд України
КАС ВС	– Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
ГК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ЦК України	– Цивільний кодекс України
ЦПК України	– Цивільний процесуальний кодекс України

1. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України

1.1. Господарська юрисдикція

Застосування в тексті господарського договору формулювання «за кожен день прострочення» не можна вважати установленням іншого, ніж визначеного частиною шостою статті 232 ГК України, строку нарахування штрафних санкцій (зокрема, пені). Таке формулювання лише повторює вирізняльну характеристику пені (поденне її нарахування) та характеризує механізм її визначення (розрахунку), однак жодним чином не впливає на можливість зменшення або збільшення строку нарахування пені, визначеного законом чи договором.

У разі використання в договорі лише формулювання про нарахування пені «за кожен день прострочення» за відсутності застережень про період чи строк, за який нараховується пеня, таке нарахування припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано відповідно до частини шостої статті 232 ГК України

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ТОВ «Український банківський консалтинг» (позивач 1), ТОВ «Твін-трейд» (позивач 2), ОСОБА_1 (позивач 3) до ПАТ «Центрэнерго» про стягнення сум вартості акцій, штрафу, пені, 3 % річних та інфляційних втрат за касаційними скаргами позивачів та відповідача на постанову Північного апеляційного господарського суду від 13 вересня 2023 року та рішення Господарського суду Київської області від 18 січня 2023 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Загальні збори ПАТ «Центрэнерго» прийняли рішення про надання згоди на вчинення значних правочинів, щодо якого заперечили позивачі 1, 2, 3 (їх уповноважені особи), що відповідно до пункту 2 частини першої статті 68 Закону України «Про акціонерні товариства» надало їм право як акціонерам товариства вимагати обов'язкового викупу акцій.

Оскільки ПАТ «Центрэнерго» не викупило належних позивачам 1, 2, 3 акцій, вони подали позов про визнання укладеними договорів викупу акцій, за результатом розгляду якого судовими рішеннями були визнані укладеними у відповідних редакціях договори купівлі-продажу цінних паперів з умовами щодо відповідальності сторін у випадку їх невиконання / неналежного виконання. Зокрема, у разі прострочення виконання умов пункту 3.3 договорів, відповідач мав сплатити пеню у розмірі подвійної облікової ставки НБУ від загальної вартості цінних паперів, зазначеної у пункті 3.2 цього договору, за кожний день прострочення.

Відповідач своєчасно не оплатив договірну вартість належних позивачам 1, 2, 3 акцій, у зв'язку із чим останні звернулися до суду з позовом про стягнення сум,

які підлягають сплаті за акції, а також стягнення штрафу та пені, 3 % річних, інфляційних втрат до дня повного виконання рішення суду.

Суд першої інстанції позов задовольнив частково та визнав обґрунтованими й правомірними вимоги в частині стягнення вартості акцій, штрафу, 3 % річних, інфляційних втрат. Водночас суд визнав помилковим і таким, що не відповідає вимогам частини шостої статті 232 ГК України, розрахунок заявленої пені, оскільки вона розрахована за період більше ніж 6 місяців, а умовами договорів не передбачено її нарахування протягом тривалішого строку.

Апеляційний господарський суд погодився з висновками суду першої інстанції в частині задоволених вимог позивачів 1, 2, 3, за винятком стягнення інфляційних втрат до моменту виконання рішення суду, оскільки за висновком суду апеляційної інстанції положення частини десятої статті 238 ГПК України не містить вказівки про право суду зазначити в рішенні про нарахування інфляційних втрат до його повного виконання.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

За загальним правилом, визначеним частиною шостою статі 232 ГК України, нарахування штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язання, якщо інше не встановлено законом або договором, припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано.

Хоча укладеним сторонами договором може бути передбачено більшу або меншу тривалість строку нарахування штрафних санкцій (зокрема, пені), однак такий строк з урахуванням положень статей 251, 252 ЦК України має бути визначений.

Період, за який нараховується пеня, має визначені часові межі – початок та кінець періоду (граничні строки) її нарахування, який, зазвичай, може бути пов'язаний з певною календарною датою або подією, що неминуче має настати. Наприклад, такий момент може бути визначений шляхом відображення, зазначення (погодження сторонами) в договорі умови про нарахування пені, зокрема, "до повного виконання зобов'язання", "до дати фактичного виконання", "до повної сплати заборгованості / погашення боргу", "протягом року / усього періоду існування заборгованості" тощо.

Тому на практиці необхідно розмежовувати механізм (формулу) обчислення пені, який характеризує таку її ознаку, як нарахування за кожен день прострочення (поденне нарахування), та строк нарахування штрафних санкцій (зокрема, пені), який регулює частина шоста статті 232 ГК України. Формулювання, яке містить частина третя статті 549 ЦК України та кореспондуючі їй норми інших нормативних актів, в тому числі умови договору (у випадку відображення, зазначення сторонами подібного в договорі), лише вирізняють (ідентифікують) пеню серед неустойки (інших штрафних санкцій) та визначають механізм (формулу) її обчислення, однак жодним чином не стосуються питання щодо граничного строку, за який може бути нарахована пеня.

У кожному конкретному випадку господарські суди повинні належним чином проаналізувати умови укладених між сторонами договорів щодо нарахування

штрафних санкцій та встановити, чи містить відповідний пункт договору або певний термін, шляхом вказівки на подію (день сплати заборгованості, день фактичної оплати, фактичний момент оплати), або інший строк, відмінний від визначеного частиною шостою статті 232 ГК України, який є меншим або більшим шести місяців.

Якщо умовами укладеного договору сторони передбачили більш тривалий, ніж визначений частиною шостою статті 232 ГК України, строк нарахування штрафних санкцій (зазначили про їх нарахування до дня фактичного виконання, протягом усього періоду існування заборгованості тощо), то їх нарахування не припиняється за період прострочення зобов'язання понад шість місяців від дня, коли відповідне зобов'язання мало бути виконано, а застосуванню підлягає саме строк, встановлений договором.

У разі відсутності подібних умов у договорі (використання / зазначення в договорі лише формулювання про нарахування пені "за кожен день прострочення") нарахування штрафних санкцій (зокрема, пені) припиняється через шість місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано відповідно до частини шостої статті 232 ГК України.

З огляду на викладене, Велика Палата Верховного Суду висувала, що застосування в тексті господарського договору формулювання «за кожен день прострочення» не можна вважати установленим іншого, ніж визначеного частиною шостою статті 232 ГК України, строку нарахування штрафних санкцій (зокрема, пені). Таке формулювання лише повторює вирізняльну характеристику пені (поденне її нарахування) та характеризує її механізм визначення (розрахунку), однак жодним чином не впливає на можливість зменшення або збільшення строку нарахування пені, визначеного законом чи договором.

У справі, яка переглядається, суди попередніх інстанцій установили, що умови договорів № 1, 2, 3 не містять будь-яких додаткових застережень (зокрема, "до повного виконання зобов'язання", "до повної сплати заборгованості", "до повного погашення боргу" тощо), які свідчили б про визначення в них іншого строку нарахування штрафних санкцій, ніж визначеного частиною шостою статті 232 ГК України.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду вважає правомірними висновки судів попередніх інстанцій щодо задоволення вимог позивачів 1, 2, 3 у частині пені в межах визначеного частиною шостою статті 232 ГК України шестимісячного строку нарахування штрафних санкцій.

Окрім того Велика Палата Верховного Суду вважає правомірним зазначення судом першої інстанції в рішенні про нарахування 3 % річних до моменту виконання рішення суду, з огляду на таке.

Велика Палата Верховного Суду зазначила, що застосування частини десятої статті 238 ГПК України, частин десятої, одинадцятої статті 265 ЦПК України полягає у продовженні нарахування відсотків поза часовими межами, в яких суд розглянув і вирішив спір по суті позовних вимог. Вони застосовуються лише в тих випадках, коли суд, розглянувши спір по суті, ухвалив рішення про застосування відсотків.

Положення частини десятої статті 238 ГПК України, частин десятої, одинадцятої статті 265 ЦПК України урегульовують можливість нарахування відсотків до моменту виконання рішення суду.

При прийнятті рішення про стягнення боргу, на який нараховуються відсотки, суд вправі відповідно до частин десятої статті 238 ГПК України, частин десятої, одинадцятої статті 265 ЦПК України зазначити в рішенні про нарахування відповідних відсотків до моменту виконання рішення суду.

Передбачені частиною другою статті 625 ЦК України 3 % річних (якщо інший їх розмір не встановлений договором або законом) охоплюються положенням частини десятої статті 238 ГПК України, частин десятої, одинадцятої статті 265 ЦПК України.

З огляду на викладене доводи відповідача щодо неможливості нарахування 3 % річних до моменту виконання рішення суду є безпідставними, такими, що не відповідають положенням частини десятої статті 238 ГПК України.

Щодо зменшення розміру заявлених до стягнення пені та штрафу на 99 % з огляду на надмірний розмір штрафних санкцій, Велика Палата Верховного Суду зауважила, що зменшення розміру заявленої до стягнення неустойки є правом суду, а за відсутності у законі переліку таких виняткових обставин (частина третя статті 551 ЦК України) господарський суд, оцінивши надані сторонами докази та обставини справи у їх сукупності, на власний розсуд вирішує питання про наявність або відсутність у кожному конкретному випадку обставин, за яких можливе зменшення неустойки.

Індивідуальний характер підстав, якими у конкретних правовідносинах обумовлюється зменшення судом розміру неустойки (що підлягає стягненню за порушення зобов'язання), а також дискреційний характер визначення судом розміру, до якого суд її зменшує, свідчать про відсутність універсального максимального і мінімального розміру неустойки, на який її може бути зменшено, що водночас вимагає, щоб цей розмір відповідав принципам верховенства права.

З огляду на викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди попередніх інстанцій не порушили приписів статті 233 ГК України та частин третьої статті 551 ЦК України при вирішенні питання наявності підстав для зменшення розміру пені, штрафу, а тому відхиляє доводи відповідача щодо неправильного застосування судами цих норм.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 16 жовтня 2024 року у справі № 911/952/22 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123282018>

2. Справи, розглянуті з підстав необхідності відступу від висновку, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду

2.1. Адміністративна юрисдикція

ВП ВС відступила від висновку КАС ВС щодо неможливості окремого оскарження ухвали суду першої інстанції про відмову у поновленні провадження, вказавши, що ухвали суду першої інстанції, які відсутні в переліку статті 294 КАС України, можуть бути оскаржені в апеляційному порядку окремо від рішення суду, якщо перешкоджають подальшому провадженню у справі й особа, яка подає апеляційну скаргу, не може поновити свої права в інший спосіб, аніж шляхом оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду.

Ухвала суду першої інстанції про відмову в поновленні провадження у справі підлягає оскарженню в апеляційному порядку окремо від рішення суду як така, що перешкоджає подальшому провадженню у справі

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Сьомого апеляційного адміністративного суду від 07 березня 2024 року про відмову у відкритті апеляційного провадження у справі за позовом ОСОБА_1 до Прокуратури Житомирської області про скасування наказу, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та зобов'язання вчинити дії, провадження у якій відкрито за касаційною скаргою, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Прокуратури Житомирської області, про скасування наказу про звільнення, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та відкликання відомостей про люстрацію.

Ухвалою суду першої інстанції провадження у справі було зупинено до вирішення Конституційним Судом України питання щодо конституційності положень Закону України від 16 вересня 2014 року № 1682-VII «Про очищення влади» (далі – Закон № 1682-VII).

У серпні 2020 року ОСОБА_1 подав до суду першої інстанції клопотання про поновлення провадження у справі, проте ухвалою окружного адміністративного суду від 07 вересня 2020 року відмовлено у задоволенні клопотання ОСОБА_1 з тих підстав, що оскільки Конституційний Суд України не вирішив подання Верховного Суду України щодо конституційності положень Закону № 1682-VII і відповідного рішення не ухвалив, обставин, що зумовлювали зупинення провадження у справі, не усунуто, то клопотання задоволенню не підлягає.

Упродовж 2020–2024 років позивач декілька разів звертався до суду першої інстанції із заявами про поновлення провадження, проте суд відмовляв в поновленні провадження у справі.

За результатом нового розгляду клопотання позивача про поновлення провадження у справі ухвалою окружного адміністративного суду від 08 січня 2024 року відмовлено в його задоволенні. Ухвалою апеляційного адміністративного суду від 07 березня 2024 року відмовлено у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу окружного адміністративного суду від 08 січня 2024 року на підставі пункту 1 частини першої статті 299 КАС України.

Відмовляючи у відкритті апеляційного провадження, суд апеляційної інстанції виходив з того, що за правилами статті 294 КАС України ухвала про відмову в поновленні провадження не включена до переліку ухвал, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, а тому така ухвала оскарженню не підлягає.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Перелік ухвал, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду, визначений статтею 294 КАС України.

Стаття 293 КАС України містить застереження щодо неможливості оскарження ухвал окремо від рішення суду, які відсутні в переліку, передбаченому статтею 294 КАС України. Зокрема, оскаржувана позивачем у цій справі ухвала суду першої інстанції про відмову в поновленні провадження у справі не міститься в переліку, визначеному у статті 294 КАС України.

Установлення процесуальним законом заборони (обмеження) щодо окремого оскарження ухвал, не передбачених статтею 294 КАС України, спрямоване на відстрочення реалізації права на апеляційне оскарження з питань, що не перешкоджають подальшому провадженню у справі до подання апеляційної скарги на рішення суду щодо суті спору, і має на меті забезпечити розгляд справи впродовж розумного строку та запобігти зловживанням процесуальними правами, які можуть призводити до невиправданих зволікань під час такого розгляду.

Водночас статтею 320 КАС України встановлені підстави для скасування ухвали суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції.

Отже, ця стаття надає суду апеляційної інстанції повноваження щодо перегляду ухвал суду першої інстанції, які можуть бути окремо оскаржені від рішення суду та перешкоджають подальшому провадженню у справі.

Переліку ухвал, які одночасно відповідають двом зазначеним вимогам, КАС України не встановлює, оскільки серед передбачених статтею 294 цього Кодексу ухвал, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду, є як ухвали, що перешкоджають провадженню у справі (щодо повернення заяви позивачеві (заявникові), відмови у відкритті провадження у справі, зупинення провадження у справі, залишення позову (заяви) без розгляду тощо), так і ухвали, які провадженню у справі не перешкоджають (щодо забезпечення доказів, відмови в забезпеченні доказів, скасування ухвали про забезпечення доказів; призначення експертизи; визначення розміру судових витрат; роз'яснення або відмови у роз'ясненні судового рішення тощо).

У статті 237 КАС України закріплене диспозитивне право кожного учасника справи звернутися до суду з клопотанням про поновлення провадження у справі. Наслідки розгляду такого клопотання впливають на можливість подальшого розгляду справи.

У визначеному статтею 294 КАС України переліку ухвал, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду, є ухвала суду першої інстанції щодо зупинення провадження у справі, яка безспірно перешкоджає подальшому

провадженню у справі, проте відсутня ухвала суду про відмову в поновленні провадження у справі, постановлена відповідно до статті 237 КАС України.

Водночас суть та правові наслідки ухвали про відмову в поновленні провадження у справі дають підстави для висновку, що така ухвала так само перешкоджає подальшому руху справи та впливає на строки її розгляду, оскільки у такому випадку продовжує свою дію ухвала про зупинення провадження у справі.

Отже, тлумачення статті 294 КАС України стосовно оскарження в апеляційному порядку ухвал суду першої інстанції окремо від рішення суду має відбуватися з урахуванням того, чи перешкоджає така ухвала подальшому провадженню у справі, та можливості / неможливості поновити свої права особою, яка подає апеляційну скаргу, в інший спосіб, аніж шляхом оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду.

Велика Палата Верховного Суду зауважує, що процесуальні ухвали, які перешкоджають подальшому провадженню у справі, є такими, що впливають на строк розгляду справи та, відповідно, належать до переліку ухвал, апеляційний перегляд яких повинен здійснюватися задля перевірки дотримання права учасника процесу на справедливий суд.

Вирішуючи правову проблему щодо можливості оскарження ухвали суду першої інстанції про відмову в поновленні провадження у справі окремо від рішення суду, Велика Палата Верховного Суду висноує, що така ухвала підлягає оскарженню в апеляційному порядку як така, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, оскільки поновити свої права особою, яка подає апеляційну скаргу, в інший спосіб, аніж шляхом оскарження в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду, неможливо.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що висновок суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження на ухвалу суду першої інстанції про відмову в поновленні провадження, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, суперечить верховенству права, а також ефективному захисту порушених прав і свобод людини та не відповідає принципу розумності строків розгляду справи.

З огляду на зазначене Велика Палата Верховного Суду також вважає за необхідне відступити від висновків судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, викладених у постанові від 12 березня 2024 року у справі № 640/12926/20, згідно з яким немає підстав для окремого оскарження ухвали суду першої інстанції про відмову в поновленні провадження у справі, яке зупинене ухвалою суду.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 21 листопада 2024 року у справі № 806/5175/14 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123283346>

2.2. Господарська юрисдикція

ВП ВС відступила від висновку КЦС ВС та КГС ВС щодо процесуального правонаступництва первісного кредитора, який відступив право вимоги за недійсним (нікчемним) договором, зазначивши, що якщо кредитор відчужив право вимоги у зобов'язанні за недійсним (нікчемним) правочином, і в подальшому це право вимоги було відчужено іншій особі, яка не є стороною недійсного (нікчемного) правочину, то кредитор може повернути собі таке право вимоги лише за результатами його витребування в порядку, передбаченому статтями 387, 388 ЦК України; а у разі, якщо таке право вимоги не підлягає витребуванню відповідно до зазначених норм, то інша особа (добросовісний набувач) набуває право на нього відповідно до статті 330 ЦК України.

До переходу до кредитора права вимоги у зобов'язанні в порядку його витребування за статтею 387, 388 ЦК України таке право вимоги знаходиться у володінні набувача цього права вимоги, відповідно процесуальні права і обов'язки у справі, виконавчому провадженні також до кредитора як процесуального правонаступника не переходять

Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ТОВ «Файненс Компані» на ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 08 грудня 2022 року та постанову Центрального апеляційного господарського суду від 04 грудня 2023 року щодо заяви ТОВ «Файненс Компані» про заміну позивача (стягувача) у справі за позовом ПАТ «Сведбанк» в особі Дніпропетровського регіонального центру до ТОВ «Глобус-РС», заінтересовані особи: ТОВ «Глобус-А», ТОВ «Іпотека Кредит», ТОВ «Компанія з управління активами «Скай Кепітал Менеджмент», про стягнення заборгованості за договором кредитування, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду від 25 лютого 2013 року задоволено позов ПАТ «Сведбанк» (найменування якого змінено на ПАТ «Омега Банк») до ТОВ «Глобус-РС» про стягнення кредитної заборгованості за кредитним договором. На виконання зазначеного рішення видано накази.

31 грудня 2014 року між ПАТ «Омега Банк» і ФК «Іпотека Кредит» укладено договір купівлі-продажу прав вимоги, за яким банк відчужив на користь нового кредитора право вимоги до ТОВ «Глобус-РС» за кредитним договором та договорами, укладеними на виконання основного зобов'язання.

04 липня 2015 року між ФК «Іпотека Кредит» і ТОВ «Скай Кепітал» укладено договір купівлі-продажу прав вимоги до ТОВ «Глобус-РС».

Надалі право вимоги до ТОВ «Глобус-РС» за кредитним договором та договорами, укладеними на забезпечення виконання основного зобов'язання неодноразово перепродавалося, і зрештою ТОВ «Глобус-А» набуло всі права вимоги до ТОВ «Глобус-РС». Ухвалою господарського суду від 27 серпня 2018 року замінено стягувача у виконавчому провадженні – ТОВ «Скай Кепітал Менеджмент» на його правонаступника – ТОВ «Глобус-А».

04 вересня 2018 року рішеннями судів визнано недійсними договір купівлі-продажу прав вимоги від 31 грудня 2014 року, укладений між ПАТ «Омега Банк» і ФК

«Іпотека Кредит», та договір купівлі-продажу прав вимоги від 04 липня 2015 року, укладений між ФК «Іпотека Кредит» і ТОВ «Скай Кепітал Менеджмент».

07 березня 2019 року між ПАТ «Омега Банк» та ТОВ «Файненс Компані» за результатами проведеного аукціону укладено договір відступлення прав вимоги банку до позичальників, у тому числі права вимоги до ТОВ «Глобус-РС» за кредитним договором та договорами забезпечення.

У зв'язку з цим ТОВ «Файненс Компані» звернулося до суду із заявою про заміну сторони у справі та у виконавчому провадженні.

Справа розглядалася неодноразово. Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні заяви, оскільки ПАТ «Омега Банк» вибуло із спірних процесуальних правовідносин на підставі ухвали господарського суду від 28 березня 2016 року, а відповідно до ухвали господарського суду від 27 серпня 2018 року новим позивачем (стягувачем) у справі стало ТОВ «Глобус-А». Відтак первісний кредитор втратив свої процесуальні права учасника спірних правовідносин, оскільки до укладення з ТОВ «Файненс Компані» договору відступлення права вимоги не вчинив певних процесуальних дій, спрямованих на відновлення свого процесуального статусу позивача (стягувача) у справі.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Право вимоги у зобов'язанні є майновим правом (майном), яке має цивільну оборотоздатність та може вільно відчужуватися з урахуванням обмежень, встановлених нормами глави 47 ЦК України. Відступлення права вимоги може відбуватися, зокрема, на підставі договору купівлі-продажу, дарування, міни.

Майнові права є різновидом майна та мають спільний режим правового регулювання з іншими його видами, зокрема такими, як речі, гроші тощо. Отже, правові норми, які регулюють відносини повернення або витребування майна, також поширюють свою дію на відносини повернення або витребування майнових прав.

Відповідно до частини першої статті 334 ГПК України у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження суд замінює таку сторону її правонаступником. Заяву про заміну сторони її правонаступником може подати сторона (заінтересована особа), державний або приватний виконавець.

З наведених норм права випливає, що коли кредитор у спірному матеріальному зобов'язанні (цивільному, господарському тощо) відповідно до пункту 1 частини першої статті 512 ЦК України замінений внаслідок відступлення права вимоги, то суд в порядку процесуального правонаступництва замінює такого учасника справи, виконавчого провадження його правонаступником, про що постановляє ухвалу. Внаслідок цього процесуальні права та обов'язки у справі, виконавчому провадженні, які мав такий учасник переходять до його процесуального правонаступника.

Отже, перехід процесуальних прав і обов'язків у справі, виконавчому провадженні до процесуального правонаступника безпосередньо залежить від переходу до нього матеріальних прав та обов'язків, зокрема права вимоги у зобов'язанні внаслідок його відступлення.

Якщо кредитор відчужив право вимоги у зобов'язанні за недійсним (нікчемним) правочином, і в подальшому це право вимоги було відчужено іншій особі, яка не є стороною недійсного (нікчемного) правочину, то кредитор може повернути собі таке право вимоги лише за результатами його витребування в порядку, передбаченому статтями 387, 388 ЦК України; а у разі, якщо таке право вимоги не підлягає витребуванню відповідно до зазначених норм, то інша особа (добросовісний набувач) набуває право на нього відповідно до статті 330 ЦК України.

Отже, до переходу до кредитора права вимоги у зобов'язанні в порядку його витребування за статтями 387, 388 ЦК України таке право вимоги знаходиться у володінні набувача цього права вимоги, відповідно процесуальні права і обов'язки у справі, виконавчому провадженні також до кредитора як процесуального правонаступника не переходять.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, права вимоги у зобов'язаннях за кредитним договором, які були ПАТ «Омега Банк» відчужені за нікчемним договором від 31 грудня 2014 року з ФК «Іпотека Кредит», в подальшому були неодноразово перепродані, та останнього разу придбані ТОВ «Глобус-А» за договором від 27 липня 2017 року.

На підставі цього ухвалою господарського суду від 27 серпня 2018 року замінено стягувача у виконавчому провадженні з ТОВ «Скай Кепітал Менеджмент» на його процесуального правонаступника – ТОВ «Глобус-А».

ПАТ «Омега Банк» та ТОВ «Файненс Компані» дій, спрямованих на витребування від ТОВ «Глобус-А» зазначених прав вимоги у зобов'язаннях за Кредитним договором, не вчиняли.

Отже, зазначені права вимоги до ПАТ «Омега Банк» та ТОВ «Файненс Компані» в порядку їх витребування від ТОВ «Глобус-А» не перейшли, відповідно процесуальні права і обов'язки у даній справі та виконавчому провадженні також до цих осіб не перейшли.

За цих обставин суди попередніх інстанцій правильно застосували до спірних правовідносин приписи чинного законодавства України та дійшли обґрунтованих висновків про відсутність правових підстав для задоволення заяви ТОВ «Файненс Компані» про заміну позивача (стягувача) у справі.

З огляду на викладене вище, Велика Палата Верховного Суду відступила від висновку Касаційного цивільного суду, викладеного у постанові від 18 листопада 2021 року у справі № 752/3582/14-ц, ухвалах від 20 грудня 2021 року у справі № 1005/7133/2012, від 20 січня 2022 року у справі № 1005/7134/2012 та Касаційного господарського суду у постанові від 17 січня 2020 року у справі № 31/287-10 щодо застосування норм статей 55, 442 ЦПК України та статей 52, 334 ГПК України у подібних правовідносинах, внаслідок чого були задоволені заяви ТОВ «Файненс Компані» про заміну позивача (стягувача) у наведених справах з тих підстав, що ПАТ «Омега Банк» відчужило права вимоги за нікчемним правочином, тому інші особи, які в подальшому придбали ці права вимоги за договорами купівлі-

продажу, не могли їх отримати, відповідно ці особи (позивачі, стягувачі) підлягають заміні на їх процесуального правонаступника – ТОВ «Файненс Компані».

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 06 листопада 2024 року у справі №21/5005/2686/2012 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123313983>

2.3. Цивільна юрисдикція

Робоча група з розгляду питань примусового відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану, утворена розпорядженням військової адміністрації, до якої входить військове командування, є спеціально уповноваженим колективним органом, який в межах визначених повноважень та у відповідності до вимог чинного законодавства зобов'язаний ухвалювати рішення про відчуження транспортних засобів, для забезпечення виконання завдань з оборони України, її територіальної цілісності та недоторканності

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до військової частини, Черкаської обласної державної адміністрації (Черкаської обласної військової адміністрації) про визнання рішень безпідставними та повернення майна за касаційною скаргою військової частини на постанову Черкаського апеляційного суду від 19 вересня 2023 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

18 липня 2022 року робоча група з розгляду питань примусового відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану протокольним рішенням ухвалила примусово відчужити транспортний засіб, належний позивачці, на користь військової частини шляхом складення акта відповідного зразка.

Протокол оперативної наради робочої групи від 18 липня 2022 року складено, зокрема, спільно начальником Черкаського обласного штабу; начальником ТЦК; командиром військової частини.

Актом від 11 серпня 2022 року, підписаним усіма членами робочої групи, здійснено примусове відчуження транспортного засобу – спірного автомобіля на користь військової частини.

Позивачка наголошувала на відсутності підстав для відчуження автомобіля, акцентуючи увагу на невчиненні водієм транспортного засобу адміністративного правопорушення (що, на її думку, було основним мотивом для ініціювання питання реквізиції її майна), непропорційному втручанні у її право власності (за недоведеності необхідності відчуження саме її автомобіля для потреб держави) та неналежному оформленні акта, за яким її автомобіль було відчужено на користь військової частини.

Апеляційний суд частково задовольнив позовні вимоги, визнав протиправним та скасував рішення про примусове вилучення автомобіля, зобов'язав військову частину повернути автомобіль позивачці. Суд виходив з того, що на розгляд робочої групи можуть передаватися питання щодо відчуження транспортного засобу, яким керував водій у стані алкогольного сп'яніння, що в цьому випадку не мало місця.

Звертаючись з касаційною скаргою, військова частина посилалася на те, що автомобіль позивачки був реквізований у зв'язку з необхідністю забезпечення потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану. Рішення про відчуження спірного транспортного засобу прийняте робочою групою як належним військовим командуванням у порядку, встановленому законом.

ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Стаття 4 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» передбачає, що примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з органом військового управління, визначеним Міністерством оборони України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті.

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військовим командуванням, якому згідно з цим Законом надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану, є: Головнокомандувач Збройних Сил України, Командувач об'єднаних сил Збройних Сил України, командувачі видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачі (начальники) органів військового управління, командири з'єднань, військових частин Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Розпорядженням Черкаської обласної військової адміністрації від 04 березня 2022 року № 97 «Про робочу групу з розгляду питань примусового відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану» утворено робочу групу з розгляду питань примусового відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану та затверджено її склад за посадами.

До складу названої робочої групи входять, зокрема, начальник Черкаського обласного штабу, начальник ТЦК, командир військової частини. Вказані особи відповідно до наведених вище нормативно-правових актів належать до суб'єктів,

котрі зобов'язаних спільно запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану.

Таким чином, згадана робоча група з розгляду питань примусового відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану є спеціально уповноваженим колективним органом, який в межах визначених повноважень та у відповідності до вимог чинного законодавства зобов'язаний ухвалювати рішення про відчуження транспортних засобів, для забезпечення виконання завдань з оборони України, її територіальної цілісності та недоторканності, а також усунення наслідків або запобігання тим наслідкам, що виникли або можуть виникнути в період воєнного стану.

Зі змістом акта було ознайомлено представника власника та відповідно до положень частини п'ятої статті 7 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» було зазначено, що оцінку транспортного засобу буде проведено у встановлений законодавством термін. Примірник акта було також направлено власниці автотранспортного засобу.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду висновує, що автомобіль позивачки відчужений з дотриманням приписів законодавства України уповноваженим на те органом, тому відсутні підстави для зобов'язання військової частини повернути цей автомобіль колишньому власнику.

Разом з тим, Велика Палата Верховного Суду зауважила, що позивачка обрала неналежний (неефективний) спосіб судового захисту. Акт про примусове відчуження та вилучення майна не є правовстановлюючим документом, а лише засвідчує факт приймання-передачі майна, щодо якого прийняте рішення про його реквізицію. Підписання цього акта є лише етапом документального оформлення процедури реквізиції. Скасування цього акта не буде підставою для скасування реєстрації права власності військової частини на примусово відчужене майно.

Більше того, скасування вказаного акта не тільки не призведе до відновлення її прав, а й позбавить можливості на відшкодування вартості майна у порядку частини другої статті 11 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» після скасування правового режиму воєнного стану.

Оспорене протокольне рішення робочої групи, погоджене листом начальника Черкаської обласної військової адміністрації, вже виконане, а тому вичерпало свою дію. Скасування зазначеного документа жодним чином не поверне спірний автомобіль у власність позивачки і не спростує існування документа при вирішенні питання щодо відчуження транспортного засобу. Це ж стосується оспореного листа начальника, який не є актом індивідуальної дії.

Крім того, пред'явлена позивачкою вимога про зобов'язання військової частини повернути їй як власнику згаданий автомобіль та ключі від нього також є неналежним способом захисту у спірних правовідносинах з огляду на те, що спірний транспортний засіб пройшов нову реєстрацію і після цього перебуває

у власності держави і, відповідно, користуванні – військового підрозділу Збройних Сил України.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає, що постанова апеляційного суду підлягає скасуванню, а рішення місцевого суду потрібно змінити, відмовивши в задоволенні позову з наведених вище підстав.

Також Велика Палата Верховного Суду вважає, що втручання у право власності позивачки переслідувало легітимну мету та було пропорційним у співвідношенні до суспільних інтересів. В Україні із 24 лютого 2022 року діє воєнний стан внаслідок збройної агресії російської федерації. Зусилля державних органів, Збройних Сил України, інших військових формувань спрямовані насамперед на захист життя і здоров'я мільйонів людей, значних зусиль і засобів потребує захист незалежності та територіальної цілісності України, що, окрім іншого, є обов'язком кожного громадянина України.

Збройні Сили України мають гостру потребу в забезпеченні матеріальними ресурсами, у тому числі автомобільною технікою, для належного виконання визначених перед ними завдань.

Військова частина підтвердила використання нею реквізованого автомобіля для виконання завдань по обороні України. У свою чергу, позивачка не навела переконливих аргументів на підтвердження того, що відчуження її автомобіля для потреб держави в умовах воєнного стану (з можливістю отримати належну грошову компенсацію) становитиме для неї надмірний тягар.

Втручання у право власності позивачки відповідає критерію законності, оскільки відбулося у чітко регламентованому, зрозумілому порядку.

Детальніше з текстом постанови ВП ВС від 23 жовтня 2024 року у справі № 712/3525/23 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123313995>

3. Справи, прийняті до провадження Великою Палатою Верховного Суду

1. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 20 листопада 2024 року

Справа № 761/382/21 (провадження № 14-132цс24)

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до ТОВ «Фінансова компанія «Локо», ОСОБА_2 про визнання права власності, витребування майна із чужого незаконного володіння, визнання недійсним договору іпотеки та скасування рішень державних реєстраторів.

Суддя-доповідач: Мартєв С. Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду та Верховного Суду України.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від правового висновку, викладеного у постановах ВСУ від 08 квітня 2015 року у справі № 6-33цс15 та КГС ВС від 25 серпня 2020 року у справі № 905/1959/19 щодо застосування статей 1281,

1282 ЦК України до правовідносин кредитора та спадкоємців іпотекодавця (майнового поручителя), який не був основним боржником.

4. Справи, повернуті Великою Палатою Верховного Суду на розгляд касаційних судів

1. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 30 жовтня 2024 року

Справа № 910/18526/21 (провадження № 12-54гс24)

Сторони / предмет: ФГВФО до 25 фізичних осіб про стягнення 2 679 888 731,86 грн,

Суддя-доповідач: Ткач І. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду та Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: на думку КГС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку ВП ВС та КЦС ВС про те, що вкладникам банку не завдано збитків чи шкоди до моменту припинення неплатоспроможного банку як юридичної особи. Разом з тим, КГС ВС вважає, що існує виключна проблема щодо підсудності спорів між ФГВФО і посадовими особами банку про відшкодування шкоди заподіяної третій особі.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не вказав конкретних причин необхідності відступу від висновку ВП ВС та КЦС ВС, та не обґрунтував підстав для передачі цієї справи на розгляд ВП ВС. А також КГС ВС не навів ні кількісних, ні якісних критеріїв наявності виключної правової проблеми.

2. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 30 жовтня 2024 року

Справа № 757/18879/20-ц (провадження № 14-127цс24)

Сторони / предмет: перший заступник керівника Подільської окружної прокуратури міста Києва в інтересах держави в особі Київської міської ради до ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 про визнання правочину недійсним, визнання спадщини відумерлою, скасування державної реєстрації та витребування майна.

Суддя-доповідач: Ступак О. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: на думку КЦС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 14 грудня 2022 року у справі № 461/12525/15 про те, що належним способом захисту інтересу територіальної громади в отриманні спадкового майна як відумерлого в разі відчуження спадкового майна особою, яка не є спадкоємцем, на користь добросовісного набувача є виключно відшкодування вартості спадкового майна.

Позиція ВП ВС: порівнюючи обставини справи № 757/18879/20 з обставинами у справі № 461/12525/15, ВП ВС вважає, що правовідносини, з яких виникли спори в цих справах, не є подібними. У справі № 461/12525/15 один з відповідачів набув право власності на нерухоме майно в порядку спадкування, отримавши свідоцтво про право на спадщину за законом на підставі судового рішення. Натомість у справі № 757/18879/20 відповідач набув право власності на спірне нерухоме майно на підставі підробленого, на думку прокурора, договору дарування.

3. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 31 жовтня 2024 року

Справа № 760/13367/14-ц (провадження № 14-120цс24)

Сторони / предмет: ОСОБА_1 про визнання виконавчого листа, виданого Солом'янським районним судом міста Києва на виконання рішення від 16 грудня 2014 року, про стягнення заборгованості з ОСОБА_1 на користь ПАТ «Альфа-банк» таким, що не підлягає виконанню.

Суддя-доповідач: Погрібний С. О.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду.

Опис: на думку КЦС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку КАС ВС, викладеного у постанові від 30 вересня 2020 року у справі № 819/523/16 (шляхом конкретизації) про можливість перегляду в касаційному порядку ухвал суду першої інстанції після їх перегляду апеляційним судом щодо визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню.

Позиція ВП ВС: ВП ВС зазначила, що у постанові від 30 вересня 2020 року у справі № 819/523/16 КАС ВС не формулював висновків про можливість оскарження в касаційному порядку судових рішень щодо визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню.

4. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 06 листопада 2024 року

Справа № 369/3056/21 (провадження № 14-131цс24)

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про визнання майна спільною сумісною власністю та його поділ.

Суддя-доповідач: Мартев С. Ю.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду України.

Опис: на думку КЦС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку Верховного Суду України, викладеного у постановях від 09 грудня 2015 року у справі № 6-814цс15 та від 16 грудня 2015 року у справі № 6-2710цс15 шляхом конкретизації щодо підстав припинення права власності на земельну ділянку (частку в праві на неї) у зв'язку з набуттям іншою особою права власності

на жилий будинок, будівлю або споруду, які розташовані на такій земельній ділянці, за рішенням суду у справах про поділ спільного майна подружжя (визнання права на частку в праві спільної власності подружжя без вимог щодо поділу майна в натурі).

Позиція ВП ВС: фактичні обставини у справах № 6-814цс15, №6-2710цс15 та у справі № 369/3056/21, що розглядається, не є подібними та відрізняються, окрім цього у відповідних постановках ВСУ не формулюванні висновки з приводу підстав припинення права власності на земельну ділянку (частку у праві на неї) у зв'язку з набуттям іншою особою права власності на жилий будинок, будівлю або споруду, які були розташовані на такій земельній ділянці, однак були знищені під час розгляду справи, за рішенням суду у справах про поділ спільного майна подружжя (визнання права на частку в праві спільної власності подружжя без вимог щодо поділу майна в натурі).

5. Суд, який направив справу: КАС ВС

Дата прийняття ухвали: 07 листопада 2024 року

Справа № 160/24663/23 (провадження № 11-223ап24)

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до ГУ Національної поліції в Черкаській області, Державної казначейської служби України про відшкодування моральної шкоди.

Суддя-доповідач: Усенко Є. А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: на думку КАС ВС, існує виключна проблема щодо визначення предметної юрисдикції справ стосовно відшкодування моральної шкоди, спричиненої професійним захворюванням, набутих під час проходження служби в органах внутрішніх справ.

Позиція ВП ВС: КАС ВС не навів посилання на кількісні та якісні показники, які б свідчили про те, що передача справи № 160/24663/23 на розгляд ВП ВС необхідна для забезпечення розвитку права та формування єдиної правозастосовної практики. Натомість ВП ВС зауважила, що вже робила висновок про предметну юрисдикцію спору у правовідносинах, подібних тим, спір щодо прав і обов'язків сторін в яких просить вирішити позивач у цій справі.

6. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 листопада 2024 року

Справа № 725/5919/19 (провадження № 14-133цс24)

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до приватного виконавця АТ «ОТП Банк», ТОВ «Файн-Пром», ДП «Сетам» про визнання торгів недійсними.

Суддя-доповідач: Воробйова І. А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: КЦС ВС вважає за необхідне відступити від висновку КГС ВС, викладеного у постанові від 20 квітня 2023 року у справі № 918/351/21 (918/955/21), щодо

ефективності вимог про визнання недійсними результатів електронних торгів, свідоцтва про придбання нерухомого майна з прилюдних торгів і припинення права власності за подібних правовідносин у спорах про захист прав власника (законного користувача) майна, яке було відчужене в процедурі примусового виконання судового рішення та вирішити виключну правову проблему щодо ефективного способу захисту прав власника (законного користувача) у спорі про продаж його майна на торгах під час примусового виконання судового рішення, якщо він не є стороною договору купівлі-продажу, укладеного з переможцем торгів.

Позиція ВП ВС: КЦС ВС не обґрунтував існування якісного показника щодо вирішення порушених ним питань. Крім того, ВП ВС зауважила, що вже надавала відповіді на поставлені питання щодо ефективного способу захисту прав власника у відповідних спорах. ВП ВС вважає, що обставини справ № 918/351/21 (918/955/21) не є подібними до обставин справи, яка переглядається, і правові підстави пред'явлених цих позовів є відмінними.

7. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 листопада 2024 року

Справа № 2-747/11 (провадження № 14-130цс24)

Сторони / предмет: ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» до ОСОБА_1, ОСОБА_2, ОСОБА_3 про стягнення заборгованості за кредитними договорами.

Суддя-доповідач: Воробйова І. А.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: на думку КЦС ВС, справа містить виключну правову проблему щодо застосування процесуальних норм ГПК України, КАС України та ЦПК України в частині можливості касаційних судів ухвалювати судові рішення по суті питання про перегляд рішення суду першої чи апеляційної інстанції за нововиявленими обставинами й самостійно його вирішувати.

Позиція ВП ВС: КЦС ВС, стверджуючи про наявність виключної правової проблеми, фактично ставить питання про відступ від своїх же висновків, що належить до компетенції палати або об'єднаної палати цього ж суду, а не до повноважень ВП ВС.

8. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 13 листопада 2024 року

Справа № 911/2506/23 (провадження № 12-60гс24)

Сторони / предмет: ПрОА «Україна» до Переяславської міської ради, КП «Переяславське виробниче управління комунального господарства Переяславської міської ради», державного реєстратора Вікторівни Виконавчого комітету Переяславської міської ради Київської області про визнання права постійного користування, визнання протиправним та скасування рішення, а також про скасування рішень про державну реєстрацію права постійного користування.

Суддя-доповідач: Власов Ю. Л.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду.

Опис: КГС ВС вважає за необхідне відступити від висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 01 вересня 2020 року у справі № 907/29/19 шляхом уточнення про те, що в разі реорганізації колективного сільськогосподарського підприємства (КСП) шляхом перетворення його на іншу юридичну особу, колишні члени КСП автоматично мають стати учасниками новоствореної юридичної особи.

Позиція ВП ВС: правовідносини у справах № 907/29/19 та № 911/2506/23 не є подібними: у справі № 911/2506/23 спір виник у відносинах створення та правонаступництва приватної орендної агрофірми прав, що належали КСП, а у справі № 907/29/19 – у відносинах правонаступництва фермерського господарства прав, що належали КСП. Крім того, ВП ВС не формувала універсальний висновок, що склад учасників реорганізованої та перетвореної юридичних осіб має бути однаковим за будь-яких обставин.

9. Суд, який направив справу: КЦС ВС

Дата прийняття ухвали: 20 листопада 2024 року

Справа № 307/3096/22 (провадження № 14-124цс24)

Сторони / предмет: ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про визначення порядку користування спільною сумісною власністю.

Суддя-доповідач: Ткачук О. С.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: виключна правова проблема.

Опис: на думку КЦС ВС, справа містить виключну правову проблему щодо того, чи може співвласник майна подружжя в разі відмови в позові про поділ майна подружжя з підстав пропущення позовної давності в судовий спосіб захистити своє право, зокрема шляхом установлення порядку користування або виділу його частки в майні.

Позиція ВП ВС: твердження КЦС ВС про наявність виключної правової проблеми є передчасним, оскільки подібних до цієї справи фактичних обставин у справах, що перебували на розгляді у судів апеляційної та касаційної інстанції за останні роки не існувало.

10. Суд, який направив справу: КГС ВС

Дата прийняття ухвали: 20 листопада 2024 року

Справа № 917/2033/21 (провадження № 12-59гс24)

Сторони / предмет: заступник керівника Полтавської обласної прокуратури до державного реєстратора Сухинівської сільської ради Кобеляцького району Полтавської області, АТ «Укрпошта» про визнання незаконним та скасування рішення про державну реєстрацію, припинення права власності, визнання права власності за державою.

Суддя-доповідач: Ткач І. В.

Підстава передачі на розгляд ВП ВС: відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Великої Палати Верховного Суду; виключна правова проблема.

Опис: на думку КГС ВС, існує необхідність відступити від правового висновку ВП ВС, викладеного у постанові від 03 квітня 2024 у справі № 917/1212/21 (шляхом уточнення) про те, що державне майно, передане державою до статутного фонду державного унітарного підприємства, корпоратизованого в акціонерне товариство, 100 % акцій статутного фонду якого залишаються у власності держави, до моменту завершення процедури приватизації є державною власністю.

Позиція ВП ВС: КГС ВС не вказав конкретних причин необхідності відступу від висновку ВП ВС, зокрема у чому полягає його практична неефективність, необґрунтованість, помилковість, застарілість унаслідок зміни суспільного контексту чи розвитку суспільних відносин у певній сфері або їх правового регулювання тощо, а також КГС ВС не навів ні кількісних, ні якісних критеріїв наявності виключної правової проблеми у справі № 917/2033/21.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.11.2024 по 30.11.2024 / Упоряд.: сектор систематизації практики Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду / Відпов. за вип.: Секретар ВП ВС, д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України В.Ю. Уркевич. Київ, 2024. Вип. 49. – 23 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 so.supreme.court.gov.ua